

HOE BIJ KEIZER KAREL DE GEDACHTTE ONTSTOND DE KROON NEDER TE LEGGEN

Een zijner kapiteins met wien hij dikwerf sprak gaf hem zekeren dag den raad te gaan werken.

Het was in een dier oogenblikken van ziekte en misnoegdheid die den keizer op zijn

vijftigjarigen leeftijd zoo menig maal overvielen.

— Tusschen den arbeid des levens, zei de kapitein, en de ure des doods, moet men rusten en mediteeren.

— Man, ge hebt gelijk, antwoordde Carolus.

En sindsdien speelde de raad van den kapitein hem steeds in het hoofd.

Een geschiedschrijver geeft hierover de volgende regelen die wij in zijn sierlijk oud Vlaamsch overdrukken:

«De spreucke van dien man, is so diep ghe-daelt in 't herte des Keysers, dat hy van dien stonde afaen die spreucke bleef overpeysen, ter tydt dat hem het uysterste syns levens sich vertoonde; als doen heeft hy by sy selven besloten dien tyd (naar denwelcken geen anderen meer en volght) waer te nemen».

De troonafstand.

Ontmoedigd, uitgeput, oud vóór de grijsheid had Keizer Karel besloten vaarwel te zeggen aan de grootheid die zoo zwaar op zijn bestaan had gedrukt.

Eerst besloot hij afstand te doen in de Mei-maand van het jaar 1555, doch, ten gevolge van talrijke staatsomstandigheden werd hem dit belet en werd de dag in het neerleggen der kroon vastgesteld op 25 Oktober 1555.

De vorst had dien zomer talrijke afgevaardigden ontvangen, welke hem nog hulde brachten.

Niets kon dit besluit veranderen.

Doch alvorens de zaken in handen van zijn zoon te geven wilde hij eerst gehoor geven aan de aanmaningen van zijn zuster Maria, Koningin van Engeland, om met Frankrijk voortaan vrede te sluiten. Hij noodigde hierom den Koning van Frankrijk uit zijn afgevaardigden te zenden naar Kamerijk om tot een vergelijk te komen. Na lang redetwisten, haspelen en vitten kon men tot geen besluit komen. Hierover werd een voorstel tot wapeninhouding voor vijf jaar voorgesteld en aangenomen, onder voorbehoud dat de mogendheden onderwijl in bezit zouden blijven

van alles wat zij veroverd hadden.

Den weinigen tijd die Keizer Karel overbleef maakte hij ten nutte om de meeste gevangenen in Spanje en in Nederland de vrijheid terug te schenken. Hij schonk ook vele titels en Eerenamen, stelde de bekwaamste politieke mannen aan het hoofd der verschillende landen die onder zijn scepter geregeerd werden, aldus de taak van zijn zoon, in den aanvang zijner regeering zeer verlichtend. Eindelijk deed hij uit Duitschland en van overal al het hem toebehoorend goud, zilver en kostelijke juweelen die hem toebehoorden komen, om dezelfde mede naar Spanje te voeren, om daar de Kerken mede te verrijken en het overige aan zijn zoon te schenken, ten einde door middel van deze rijkdommen, zijn Hofhouding weelderiger in te richten.

De vorst riep de algemeene staten te Brussel bijeen.

De ontvangst was grootsch.

Karel had nog eens eene overweldigende pracht willen tentoonspreiden.

Zware rijke draperijen hingen overal in het paleis.

De edelen van gansch het rijk waren tegen-

woordig.

Dien dag zou Karel afstand doen van de heerschappij over de Vereenigde Nederlanden, en dit ten voordeele van zijn zoon Philip II.

Hij behield dus nog de kronen van Spanje en der beide Siciliën.

De gezondheid van den vorst was zeer verzwakt. Dien dag leed hij hevige pijnen.

De ontvangst had plaats in de feestzaal van het paleis. In het midden dezer was een prachtige troon opgetimmerd, behangen met donkerrood en blauw tapijtwerk.

Boven den troon zweefde een keizerlijke arend van goud, rondom hingen de wapenschilden der Nederlandsche provincies, van Spanje en Sicilië.

Een breede trap leidde naar den zetel.

De grooten des rijks hadden plaats genomen aan beide zijden van den troon.

Om tien ure in den morgen werden de deuren der raadszaal geopend.

De vorst verscheen.

Zijne haren waren vergrijsd. Zijn stap was wankelend. Zijn oog zweefde onbepaald in de ruimte.

Hij was in een donkerrooden fluweelen mantel gehuld die tot op den grond hing.

Op het hoofd droeg hij een keizerlijke kroon.

Gesteund op de schouders van den prins van Oranje, schreed de vorst voort.

De edelen bogen eerbiedig.

Weemoed beklemden hun hart wanneer zij bemerkten hoe vervallen de keizer was die zulke grootsche wapenfeiten had doorleefd, hoe de stempel der vernieling drukte op den man die de helft der wereld had veroverd en van ieder bewondering had afgedwongen.

Langzaam beklom de vorst den troon.

Achter hem volgde zijn zoon Philips. Dezes gelaat was eventjes gebruind. Zijn blik was zwart.

En nabij den keizerlijken zetel wendde de vorst zich tot Philips van Brusel en verzocht hem aan de staten mede te deelen wat hij besloten had.

Hij sprak hun verder van het vaderland, van de grootsche ontwerpen, die hij eens geëkoesterd had, van zijn levensontgoochelingen, van de ijdelheid der wereld.

Hij eindigde met een oproep te doen tot

hun moed en hunne krachten ten voordeele van Nederland en het vereenigde keizerrijk.

— Gij allen die mij gesteund hebt door uw arm en uw raad! Gij allen die getrouw bleeft aan den troon en vaderland.

— Gij, oude strijders, die me volgtet overal waar de keizerlijke vanen zich ontplooiden; gij, jongeren, voor wie de toekomst zich opent, droomenrijk! u allen zeg ik mijn dank!

U allen smee ik:

Doet wat ge vroeger hebt gedaan! Weest steunpilaren van den troon!

Bescherm uw vaderland tegen de overrompelingen! Bescherm al die oude Nederlandsche gebruiken! Weest getrouw aan uwe moedertaal!

Philips van Brusel, een groot rechtsgeleerde, stond op en sprak volgender wijze in het Vlaamsch:

— Zijn Keizerlijke Majesteit, was door zoovele kwalen, waarmede hij van dag tot dag erger geprikkeld werd, vermaand geworden aan zijn einde te denken, en met meer rust der ziele aan de eeuwigheid te denken. Hierdoor ook gewaarschuwd en niet langer den last kunnende dragen van zulk uitgestrekt gebied en Keizerrijk, dat zoo groot en machtig was, om dezelfde naar behooren en vereischte van zaken, alsook met die vlijt en waardigheid, gelijk hij meende voorheen, aangewend te hebben, te besturen, had hij een besluit genomen, om die regeering aan zijn zoon Philips af te staan, een prins die den ouderdom van zeven en twintig jaar bereikt heeft, dus acht jaar meer dan hij, toen hij de regeering had aanvaard; gelijk hij zich ten volle van verzekerd hadt, zoo ten aanzien van zijn ouderdom, als ten opzichte van zijn kennis, bekwaam was om zulk een zwaren last der regeering op zijn schouders te laden. Wes halve hij den Hemel bad, dat het behagen mocht, dit zijn voornemen, te zijnen beste, als mede ten goede van zijn zeer geliefden zoon en ten voordeele der staten, te ondersteunen en te regeeren; verklarende verder, dat hij afstand deed van het geheele gezag van Vlaanderen, en Burgondië, de volken wederom in volkomen vrijheid stellende om den eed van getrouwheid die zij hem gezworen hadden aan zijn zoon te doen, dien hij denzelfden overgaf, gelijk aan het bezit van al deze landschappen; ondertusschen wilde hij de staten

bedanken voor de goede en bereidwillige genegenheid waarmede zij hem altijd bejegend hadden, 't zij in het opbrengen der schattingen of met andere blijken van gehoorzaamheid, hen biddende, dat zij in hetzelfde gevoelen, ook omtrent zijn zoon wilden volharden voor wien hij verzekerd was dat zij alle genegenheid en rechtmatigheid, te wachten hadden, en, die hun op allerlei wijze, zou vergenoegen.

Nauwelijks had Brusel de redevoering uitgesproken, of de keizer rees van zijn troon op, ondersteund door Prins Willem van Oranje, want de jicht kwelde hem zoo hevig dat hij niet recht kon staan zonder ondersteuning.

Staande op deze wijze, doch het hoofd geklemt, terwijl de gansche zaal opstond en zich ontdekte.

Keizer Karel sprak nu zelf over zijn regeering die bijna veertig jaren ononderbroken had geduurd. Hoe hij de landen bezocht, de trotsen vernederde, de nederigen verhief en overal en iedereen geregeerd had met liefde en rechtvaardigheid.

— Ik kan, zeide hij met zekerheid, tot troost van mijn ziele zeggen, dat ik in gansch mijn handelwijze geen ander oogmerk voorhad dan de bescherming van den Godsdienst en het Rijk, gelijk mijn eer, mijn overtuiging, mijn plicht, mij meebracht; waartoe ik nooit moeite, waken, slaven heb ontzien, zoolang het mij, door den Goddelijken bijstand, werd vergund, en ik gezond was.

Ik heb dan redenen te veronderstellen dat mijn regeering, niemand, als mijn vijanden onaangenaam zal geweest zijn.

De keizer ging zitten, vermoeid.

Koningin Eleonore reikte hem een vocht op een gouden schaalje over. Hij nam het en dronk er wat van. Dit deed hem goed en sterkte hem wat.

Na eenige stonden richtte hij zich tot zijn zoon die oprees en zich ontdekte.

Evenals de eerste maal stond de keizer op, ondersteund door Willem van Oranje en sprak zijn zoon volgenderwijze aan:

Mijn zeer geliefde zoon,

Indien het bezit van zooveel beroemde landen, door mijn dood op u waren overgegaan, zoudt gij mij zeer dankbaar moeten zijn om-

dat ik u zulk uitgestrekt Keizerrijk nalaat. Maar wijl ik u thans hetzelfde, in levenden lijve, vrijwillig afsta, niet gedwongen door de wetten der natuur, doe ik u een groote eer aan. Ik kan dus ook tijdens mijn leven, nog nagaan hoe gij u deze groote begunstiging waardig maakt. Ik hoop dat u de volkeren zult regeeren met een ware, oprechte liefde, als een ware vorst en een vader.

Er zijn vele prinszen die er slechts op uit zijn hun kinderen na hun dood, zoo rijkelijk mogelijk te begiftigen, maar die er niet aan denken hoezeer zij ook hun kinderen beminnen, hun tot erfgenaam aan te stellen vóór hun overlijden en zich hierover gansch te berooven.

Ik doe u thans afstand van al mijn landen en rijken. Ik doe het met genegenheid, met groote liefde, met niet uit te spreken blijdschap, te meer omdat ik de overtuiging heb dat gij ten volle waardig zijt dit onmetelijk geschenk te genieten en op de hoogte zijt om met vaderlijke goedertierenheid de volkeren te besturen.

Ik veronderstel dat er zeer weinigen in de wereld zullen gevonden worden die mijn voorbeeld zullen navolgen; zelf, wanneer ik de geschiedenis raadpleeg, zie ik niemand, die tijdens zijn leven afstand van den troon en zijn macht heeft gedaan.

Ik wil daarom, waarde zoon, dat gij tot uw eigen eer en luister, u in alles, 't geen ik, ten uwen voordeele besloten heb, zoo gedragen zult dat het de goedkeuring van allen zal wegdragen.

Gij zult de eerste der wereld zijn en hebt u op dezen oppersten post als de waardigste te gedragen.

En dit zult gij volkomen bereiken, wanneer de vrijheid, waartoe ik u genegen zie, wanneer de vreeze van Hem, die het groote wereldroer in handen heeft, indien de bescherming van den Roomschen Godsdienst, indien het handhaven van gerechtigheid en wetten, die de onwrikbare zuilen zijn, waarop de rijken onbewegelijk rusten, door u, heilig en ongebonden in acht genomen en bewaard zullen worden.

Buiten dit wensch ik als vader, nog een zaak van den Hemel, dat hij u namelijk zooveel kinderen geven zal, aan wie gij, evenals ik met hetzelfde vertrouwen, veilig zult kun-

nen overgeven.

Nauwelijks had de Keizer deze woorden uitgesproken of hij omhelsde zijn zoon en kustte hem teeder, terwijl hij vrijen loop liet aan zijn tranen.

Schreiend wierp Philips zich voor de voeten van zijn vader, omvatte zijn beenen, maar de Keizer dit ziende, richtte hem op en zei:

— Sta op, mijn waarde zoon.

Philips stond op en sprak, met ontblooten hoofde, zijn vader aldus toe:

— Nooit heb ik, onoverwinnelijke Keizer en zeer goedertierende vader, nooit heb ik zoo een vaderliefde verdiend, nooit geloofd dezelfde waardig te kunnen verdienen, wiens voorgaande vruchteloos in de geschiedenis is te zoeken, en die mij dus des te meerder verbaasd en mijn eerbied en dankbaarheid te grooter maakt.

Maar aangezien 't uw Koninklijke goedheid aldus behaagd heeft, wees dan ook overtuigd, zeer geliefde vader, dat ik van mijn kant, al mijn krachten, mijn vlijt en werkzaamheid, mijn liefde zal inspannen ten einde uw besluit niet te beschamen, noch het vertrouwen dat de volkeren in mij zullen stellen.

Daarenboven zal ik mij beijveren om zoodanig te regeeren, dat de Staten de genegenheid die ik hem steeds heb toegedragen, ten volle zullen erkennen.

Hierop ging hij wederom knielen en zijns vaders nand nemende kustte hij dezelfde verscheidene malen.

Het oogenblik was plechtig.

Een groote stilte heerschte.

Aller blikken waren op den troon gericht waar Philips neerknielde voor zijn vader.

Deze spreidde de handen zegenend uit over het hoofd zijns zoons.

Hij murmelde:

— God verlichte u!

— Amen, murmelde Philips.

— Zoon, weze deze kroon u zacht.

Karel nam eene kroon, gelegd op een zetel, en terwijl een traan in zijn oog glinsterde, zette hij deze op het hoofd van Philips.

De vorst beefde.

Hij sprak:

— De Nederlanden, regeert ze wel. Daar woont een koningsgezind volk, doch dat opspringt als een leeuw, wanneer men zijne persoonlijke vrijheid wil krenken!

Hij was souverain der beide Nederlanden. Het gelaat van den jongen Vorst bleef thans zonder de minste ontroering.

Philips had de Nederlanden niet lief, hij was meer een zuiderling en alsof de edelen begrepen dat deze regeering niet gelukkig zou wezen voor Nederland, heerschte er eene zekere verkoeling in de zaal, na deze kroning.

Eindelijk juichte men toe, doch meer uit eerbied voor den verouderden Keizer Karel.

Philips keerde zich naar de afgevaardigden der Staten en groette van op zijn plaats, met den hoed in zijn hand, ieder in 't bijzonder. Hierop ging hij weder zitten en sprak eerst in het Fransch:

— Ik wenschte dat ik beter de Fransche taal kon spreken dan ik doe, om Ulieden de genegenheid en gunste die ik U toedraag te kunnen betuigen, maar daar ik die taal zoo goed niet begrijp als ik zou wenschen, zal de eerwaarde bisschop van Arras, het voor mij doen.

Hierop rees Antoon Perenot de Gravela op en sprak een korte, welsprekende redevoering uit.

Hij zeide dat de Koning zeer getroffen was door de goedertierende daad des Keizers, zijn doorluchtigen vader. Dat hij iedereen in de Staten recht en bevrediging zou geven, door zachtheid regeeren en iedereen rechten en rijkdommen zouden geëerbiedigd worden.

Na hem stond Jacob Mazius, een groot rechtsgeleerde op en sprak in naam van de afgezanten der Staten:

— Koninklijke Majesteit en onoverwinnelijke Keizer.

De heeren Staten van het land hier op uw bevel bijeengekomen betuigen u hun groote genegenheid en liefde, zij zijn innig bedroefd over uwe ziekte en het besluit dat u deswegens genomen hebt. Besluit des te ernstiger omdat de tijden zoo rumoerig zijn en uw vaste hand tot heden toe den lieven vrede heeft kunnen bewaren. Toch, aangezien gij in uw wijsheid besloten hebt de zaken des Rijks aan uw zoon over te geven zullen zij in alle omstandigheden bewijzen dat zij getrouwe onderdanen zijn en gewillige dienaren uwer Majesteit, en zij beloven dat zij in allen tijd met hun goed en hun bloed gereed zullen zijn om de belangen des Rijks te verdedigen.

— Zeer goed! beaamde hierop de Keizer.

Nu stond Koningin Maria Landvoogdes der Nederlanden op en sprak eenige woorden:

— Onoverwinnelijke Keizer en zeer beminde Broeder. Uw Majesteit heeft mij zooveel goedertierenheid bewezen gedurende de vijf en twintig jaren dat ik in uw naam deze landen bestuur dat ik u ronduit moet verklaren dat ik al dien tijd geregeerd heb om te doen zooals U zelf zoudt hebben gedaan. Mocht ik ergens gefaald hebben dan verzoek ik U ootmoedig mij hierover vergiffenis te willen schenken.

Hierop zich tot de Staten richtend zegde zij dat zij al haar pogen had gericht om recht en rechtvaardigheid te doen heerschen en dankte de afgevaardigden om den grooten steun dien zij steeds in haar bezwaar van hen mocht bekomen.

Mazius betuigde toen dat de Staten uiterst voldaan waren over haar voogdijschap.

Hierop werden de oorspronkelijke schriften van dezen afstand door een openbaren ambtenaar opgetiteld welke de Keizer ondertekkende en met zijn zegel merkte.

De Keizer stond vervolgens van zijn troon op en deed zijn zoon erin plaats nemen en overhandigde hem de kenteekenen van zijn waardigheid, zeggende dat hij God bad opdat hij hem lange jaren zou zegenen en bewaren tot heil van het Nederlandsche volk.

Philips, op den troon zittend, ontving nu de hulde van de afgevaardigden der Vereenigde Staten. Men verbrak de zegels van den Keizer en verving deze door Philips' zegels, aldus te kennen gevende dat hij bezit van de regeering had genomen.

Op hetzelfde oogenblik legde men hem de stukken, die op dezen dag waren gereed gemaakt, ter onderteekening voor, welke hij, voor de eerste maal, met zijn Koninklijke handteekening voorzag.

Nu liep de vergadering ten einde.

De Keizer stond op en zeide:

— Vaartwel, mijn waarde kinderen. ik verlaat u met droefheid.

Na deze plechtigheid begaven allen zich stoetsgewijs naar de kerk.

De massa, op den doorgang geschaard, was overgroot. Zij juichte Karel en Philips de nieuwe souverein toe.

In de kerk was dezelfde pracht, als in het paleis tentoongespreid.

Het orgel werd gespeeld door de grootste kunstenaars van dien tijd. Eene zee van tonen dreunde indrukwekkend door de beuken.

Na deze plechtigheid in de kerk trok de vorstelijke stoet terug naar het paleis waar een overheerlijk feestmaal plaats had.

Philips, de souverein der Nederlanden, troonde naast den keizer, thans nog koning van Spanje en der beide Siciliën.

De nieuwe vorst was omringd van zijn ministers en edelen.

Het was alles zilver en goud dat blonk; de kostelijkste wijnen perelden in gouden bokaalen; de fijnste gerechten werden opgediend.

Doch er heerschte de gewone vroolijkheid niet zooals gewoonlijk op de feesten, door den Keizer gegeven. Vroeg in den avond scheidde men.

Dien avond riep de Keizer zijn zoon Philips, in zijn kamer en sprak hem de volgende woorden toe, die als zijn testament konden gelden:

— Mijn zoon:

De grootheid der regeering en van het vorstendom, de luister van hooge waardigheid zijn voor degenen, die dezelfde goed betrachten willen en daar genoeg mede hebben, een groot sieraad en die hen ongemeenen roem verstrekken.

Maar zij zijn ook vol gevaren en hachelijk voor diegenen die hun taak niet ter harte trekken.

Ik hoop dat het u tot eer en luister zal strekken.

Om deze wel te bewaren moet men alle mogelijke middelen in het werk stellen en behartigen om in goed verstand en vriendschap met al de mogendheden van Europa te leven.

Ja, ook met vreemde mogendheden, zoo het mogelijk is.

Maar vóóral mag men zijn verbintenissen niet veronachtzamen met onze Bloedverwanten en naastbestaanden, met wie men in een onschendbare vereeniging moet leven, voornamelijk met degenen die ons hulp en raad kunnen geven.

Wees ook niet spaarzaam om uw ministers en raadgevers, die wezenlijk talent hebben en den staatswagen in het goede spoor helpen houden te vereffen en te beloonen. Verhef dezulke tot de hoogste titels en waardigheden. Groote staatslieden moet men steeds achten en waardeeren.

Minacht echter degenen die U vleien, ver-
wijst hen uit uw omgeving, want zij zullen
U slechten raad geven en U misleiden.

Uw omgeving mag alleen bestaan uit eer-
lijke schrandere-onbaatzuchtige staatslieden

Menig vorst is in zijn meening bedrogen
geworden toen hij zijn macht wilde vestigen
op 't geweld. Een vorst mag zich niet doen
vreezen. Alleen de liefde zal en kan aller har-
ten winnen. Het is een Engelachtige, ja, een
Hemelsche deugd zich van zijn onderdanen te
doen beminnen.

Vergeet niet dat gij eerst Mensch en dan
Vorst moogt zijn!

De vrees heeft nooit de liefde vernielt. Wie
op geweld steunt zal eenmaal vergaan.

Wat recht en rechtvaardigheid betreft het
is beter dat een schuldige ongestraft blijft
dan een onschuldige veroordeeld wordt. Want
een vorst, een kristen mag nooit zeggen:
«Laat zelfs den rechtvaardige verloren gaan,
als de schuldige maar gestraft wordt».

De diensten die men U bewijst zult gij rij-
kelijk beloonen.

Wacht U geheimen en verborgen zaken te
willen beoordeelen en menschen op gezegden
en achterdocht te veroordeelen.

Een vorst moet de geheime drijfveeren
die in 't hart van een onderdaan berusten al-
leen God overlaten. Hij mag nooit over ie-
mand 'n oordeel vellen op schijn, maar steeds
na overtuiging en wijs beraad zijn oordeel
vellen.

Een vorst komt het recht niet toe geheime
bedoelingen en verborgen zonden door straf-
fen te willen verbeteren of uitroeien, dit staat
God alleen vrij te doen.

De vorsten hebben geen ander recht en
macht als over hetgeen men met oogen ziet
en met de handen betasten kan. Dit vooral,
mijn zoon geef ik U ter overweging.

Zijt insgelijk voorzichtig, mijn zoon, om
U tegenover uw oude dienaars niet ondank-
baar te betoonen, en hen door deze of gene
nieuweling te verdringen. Wees, in de plaats,
op alle middelen bedacht om door uw liefde
en waardeering hun lange trouwe diensten te
vergelden.

Wees er ook op bedacht, dat een man, er-
varen in het handelen der staatszaken, nooit
genoeg naar waarde door een vorst kan be-
loond worden.

Thans moet ik uw aandacht ook vestigen
op het karakter der Spanjaards, dat uit den
aard, hoogmoedig en opgeblazen is.

Gij zult dus zooveel mogelijk moeten zor-
gen dat gij hen in bedwang houdt, want zij
zouden bij al te veel vrijheid den ondergang
der Nederlanden kunnen veroorzaken en U
dezelfde ontrukken.

Want de vrijheid is het erfpaad der Vla-
mingen, der Nederlanders, nooit hebben zij
onder vreemd juk of landaard kunnen buigen,
nooit zich onderworpen aan trotschheid, ver-
waandheid en vreemden dwang.

Behalve dit beveel ik U ook aan, dat gij
alle eer en liefde, in voorkomende gevallen
zult bewijzen aan Koning Ferdinand, uw oom
en Koning Maximiliaan van Bohemen, uw
neef. Ik weet dat gij hem geen liefde toe-
droegt en hierom heb ik hem hier doen komen
omdat gij U met hem zoudt verzoenen en
nieuwe, altijd durende verbintenissen zoudt
aangaan.

Verder laat ik alles aan Uw goed en gezond
oordeel over!

Dit waren de wijze, historische woorden
die Keizer Karel, de groote vorst, zijn zoon
Philips, wien hij de Nederlanden overmaakte,
voorhield.

De Keizer kende volkomen het karakter
der Vlamingen. Hij wist dat zij door geen
dwang waren te temmen, door geen geweld
te regeeren.

Een vriendelijk woord, een opofferende
toegeving bewerken bij hen meer dan alle
geesels en roeden ter wereld.

En dat hij juist Philips dien raad gaf, ge-
tuigt van zijn groote staatskunde.

Philips heeft den raad in den wind geblazen.
Hij heeft de Spanjaarden meester gelaten
over de Nederlanden. Zij hebben er met
trotschheid, met geweld van vuur en zwaard
over geregeerd. Zulks heeft bloedige onlus-
ten verricht, langdurige oorlogen bestendigd,
duizenden levens gekost, haat en tweedracht
doen ontstaan en voor eeuwen het Vlaamsch
volk bloedeloos gemaakt.

Neen, neen regeer niet met dwang, maar
met zachtheid, rechtvaardigheid en liefde.

Eenige maanden nadien werden de Ver-
eenigde Staten weder opgeroepen. De Ver-
eenigde Staten waren te dien tijde samenge-
steld uit afgevaardigden, welke ieder provin-

cialc staat in zijn midden koos. Zij vergaderden slechts op eene bijzondere oproeping van den souverein. Aan hen onderwierp men de groote kwesties betreffende den staat, de politiek, de finanties, de vragen tot buitengewone toelagen, de verbonden, de belangrijke wetsontwerpen, de gevallen van oorlog of vrede.

Toen besloot Karel de kronen van Spanje en de beide Siciliën over te laten aan zijn zoon Philips. Dit werd toegestaan. Zijn broeder Ferdinand verhief hij tot Keizer van Deutschland, bijgenaamd het Roomsche Rijk.

Na aan alles dus verzaakt te hebben,

scheen de gewezen machtige Vorst van groote bekommernissen te zijn verlost. Dag op dag gaf hij steeds goede raadgevingen aan zijn zoon en onderhield zich met zijne ministers.

Zorgen had Karel niet meer. Toch vergaderde hij soms nog lang met zijne gewezen ministers, nu de ministers des Konings Philips II. Doch de Nederlanden schenen een ander regeeringstijdperk te zijn ingetreden onder den nieuwen Vorst. Karel had besloten zich uit de wereld terug te trekken om in een klooster, in de eenzaamheid den dood af te wachten.

Brief van Keizer Karel, waarbij hij afstand doet van het Duitsche Keizerrijk aan zijn broeder Ferdinand.

Karel de vijfde door Gods Genade, Roomsche Keizer, altoos vermeerderaar van het Rijk, allen en eenieder der Keurvorsten, zoo geestelijk als wereldlijk, Kerkevoogden, Graven, Baronnen, Ridders, Edellieden, Bevelhebbers en mindere Graven, Stedehouders, Magistraten, Rechters, Burgemeesters, Raadsmannen, Burgers, Genootschappen en andere onderdanen van het Roomsche Rijk, Lieven, getrouwen van allerlei stand, waardigheid en rang, die dezen tegenwoordigen brief zullen lezen, of hooren lezen, Heil, groetenissen en allen zegen!

Voortreffelijke, Hoog-Eerwaarde en doorluchtige vrienden, onze zeer geliefde Bloedverwanten, als mede verder edelmoedige, adellijke, voortreffelijke, godvruchtige Lieven, getrouwen: Vermits wij ons door vele en gewichtige redenen genoopt vinden en aangemaand door onze hooge jaren en de gestatige ongemakken van zooveel ziekten en zwakheden waardoor wij verzwakt en ten eenenmale afgemat zijn, ja, geheel beroofd van de noodige krachten, die zoo noodig zijn en vereischt worden om volkren te besturen, en, hebbende daarenboven eenigen tijd geleden, al onze Koninkrijken, Statendommen en erfelijke Heerschappijen, afgestaan aan onzen zeer geliefden zoon, Koning van En-

geland en Spanje; overgegeven vermits wij onzen gewoonlijken zetel, het Hof van Brussel verlaten en naar de schepen begeven hebben, die reeds van al het noodige voorzien zijn, om daarmee, onder Gods hulp, met den eersten goeden wind, naar Spanje te zeilen; en, terwijl deze reis bij ons zoodanig vastgesteld en besloten is, dat niemand, dan God alleen, dezelfde kan verhinderen, zoo kan der halve het bestuur van het Heilig Roomsche Rijk bij onze afwezigheid en krachteloosheid, den Doorluchtigsten en machtigsten Vorst Ferdinand, Roomsche Keizer, gelijk mede van Bohemen en Hongarië onzen zeer geliefden broeder toe, als wettig tot Roomsch Koning verkozen en zonder tegenspraak onzen opvolger; hebbende benevens dit alles, een zeer grondige ervarenheid, om die hooge waardigheid te bekleeden, wijl hij menigmaal, tijdens onze afwezigheid, de besturing van het Duitsche Keizerrijk, met veel genegenheid en broederlijke liefde, voor ons heeft waargenomen.

Om deze voorgemelde redenen dan, opdat het Kristendom en het Heilig Roomsch Rijk, door onze verre afwezigheid niet eenig nadeel (wat God verhoede) lijden mocht; en ten einde gemelde Roomsch Koning, onzen Broeder, ook met des te meer gezag al de zaken van

het Keizerrijk zou kunnen verrichten, verstaan en willen wij, mits dezen, dat hij als Roomsche Koning, uit zijn eigen macht en oppergezag, zonder eenige afhankelijkheid van ons, al de zaken van het Roomsche Keizerrijk zal behandelen, ondernemen en bevelen allen, die hij tot den luister en vermeerdering, of ten beste van het Rijk zal oordeelen te behooren en dienstig te wezen, gelijk wij te voren als Keizer hebben gedaan.

En voorwaar, daar was geen zaak, die ons meer ter harte ging, en daar waar naar wij verlangd hadden, als om ulieden, voor het voltrekken onzer voorgenomen reis, nog eens te komen zien in de Rijksvergadering te Regensburg, onze Keizerlijke Rijkstad, en de zaken van het gemeen met ulieden overwogen hebbende, dezelfde tot een gewenscht einde te brengen; alsmede om terzelfdertijd de besturing van het Heilig Roomsche Rijk in handen van den Roomsche Koning, onzen zeer geliefden Broeder over te geven, dat hij in onzen naam regeeren zou, alsmede om ulieden zelf mondelings te vermanen, ten einde gij hem de verschuldigde gehoorzaamheid zoudt bewijzen.

Maar de zwakke gesteltenis van ons lichaam, die U allen bekend is, heeft ons niet nagelaten, zulk een langdurige reis te ondernemen.

Daar wij, in eigen persoon op den Rijksdag niet konden verschijnen, om de zaken naar behoeven af te doen, hebben wij het tenminste noodig geoordeeld, om dit, ons gebod, en voornemen des harten, aan ulieden genegenheid en Godvrucht gelijk ook aan anderen bekend te maken en te doen weten, berichtende U allen en aan iedereen in 't bijzonder, uitdrukkelijk, den inhoud van dezen open brief en Keizerlijk gezag, te gehoorzamen, onder bedreiging van onze uiterste ongenade, opdat U zoudt blijven volharden, meer dan ooit, om

onzen broeder, den Roomschen Koning, een volkomen getrouwheid en gehoorzaamheid te bewijzen.

En dat gijlieden al de geboden, inzettingen en bevelen, die hij in onze plaats zal afkondigen, instellen en uitgeven, met een verdubbelden eerbied en ontzag, zonder eenige de minste tegenkanting, zult gehoorzamen gelijk wij zelf, nog Keizer en aan het hoofd der regeering ware.

En dit doende omdat het onze uiterste en hoogste wil is, zult gij ontgaan van te vallen in onze hoogste ongenade.

Gegeven, onder onzen Keizerlijken zegel, te Sutburg, in Zeeland, den zevenden van Herfstmaand des jaars, na Kristus geboorte, vijf tien honderd zes en vijftig, in het zeven en dertigste onzer Regeering.

De Keizer schreef dezen brief vooraleer zijn reis naar Spanje aan te vangen.

Hij ontbood vervolgens Prins Willem van Oranje en beval hem van de Keizerlijke Kroon en scepter aan den Roomschen Koning Ferdinand, zijn broeder te brengen alsmede den brief aan de Rijksvergadering te Regensburg.

De Prins van Oranje gaf den Keizer tot antwoord:

— Ik had verwacht beter geluk op deze wereld te hebben, dan zulk een noodlot, om mijn Heer, van zulke sieraden te ontblooten en die aan een ander te gaan brengen.

En wat Willem van Oranje zeide was innig gemeend. Hij was een der gunstelingen van den Keizer geweest, beminde hem en thans moest hij het aanzien dat de ongelukkige zich van alles ontblootte en zonder macht en als een eenzaam pelgrim ter wereld stond.

En hij vervulde zijn ontzaggelijke taak met pijn en smarte.

De Vroolijke Daden van Keizer Karel

(Volledige uitgave)

VLAAMSCH E BOEKHANDEL. - ANTWERPEN.